

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

**Rzeczpospolita
Polska**

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Projekt „Liderzy kooperacji”

realizowany w ramach Programu Operacyjnego Wiedza, Edukacja, Rozwój finansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego na lata 2014-2020

TWORZENIE I FUNKCJONOWANIE CENTRÓW USŁUG SPOŁECZNYCH

LIDERZY KOOPERACJI

- Współpraca międzysektorowa
- Współpraca międzyinstytucjonalna
- „Model kooperacji” pomiędzy instytucjami pomocy i integracji społecznej, a podmiotami innych polityk sektorowych
- Tworzenie i funkcjonowanie centrów usług społecznych (CUS)
- Proces deinstytucjonalizacji

LIDER PROJEKTU

Województwo Podkarpackie - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Rzeszowie
ul. Hetmańska 9, 35-045 Rzeszów tel. 17 747 06 00 fax 17 747 06 01 e-mail: sekretariat@rops.rzeszow.pl www.rops.rzeszow.pl

PARTNERZY PROJEKTU

Województwo
Podkarpackie

Województwo
Lubelskie

Województwo
Podlaskie

Województwo
Świętokrzyskie

Województwo
Mazowieckie

Centrum usług społecznych (CUS)

Nowa jednostka organizacyjna gminy i instytucja lokalnej polityki społecznej, jako kolejny etap budowania w Polsce nowoczesnego systemu zabezpieczenia społecznego, opartego na publicznym wsparciu usługowym organizowanym i świadczonym na poziomie lokalnym dla ogółu mieszkańców.

Możliwość tworzenia CUS wprowadza *Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych* (Dz.U. z 2019, poz. 1818).

DLACZEGO WARTO TWORZYĆ CENTRA USŁUG SPOŁECZNYCH?

Ukierunkowują inicjatywy w zakresie inwestycji w rozwój sfery społecznej podejmowane oddolnie przez samorządy lokalne. CUS-y realizujące w sposób skoordynowany usługi społeczne z wybranych obszarów, funkcjonują już od kilku lat, w różnych miejscach w Polsce. Są to duże miasta, np.: Gdynia, Łódź, Warszawa, także mniejsze ośrodki, jak: Piekary Śląskie czy Tychy. Centra są to oddolne inicjatywy, tworzone przez samorządy lokalne w odpowiedzi na potrzeby mieszkańców.

Są odpowiedzią na potrzeby polskiego społeczeństwa i nowe wyzwania cywilizacyjne m.in. w zakresie dostępu do kompleksowych usług społecznych. Zwiększające się zapotrzebowanie na te usługi jest nowym wyzwaniem cywilizacyjnym związanym z wydłużaniem się życia ludzkiego, przemianami stylów życia i wzorów funkcjonowania rodziny, jakie charakteryzują dekady XXI wieku. Te procesy skutkują rosnącym zapotrzebowaniem na usługi społeczne organizowane w systemie publicznym.

Uwzględniają priorytety agendy społecznej Unii Europejskiej oraz kierunki rozwoju krajowej polityki społecznej i rodzinnej.

Przywracają właściwe relacje między działaniami selektywnymi w ramach pomocy społecznej, a działaniami powszechnymi adresowanymi do ogółu mieszkańców. CUS nie są placówkami pomocy społecznej, misja CUS wykracza poza świadczenie pomocy społecznej osobom i rodzinom biedniejszym, mniej zaradnym. Centra są nową instytucją lokalnej polityki społecznej, służącą rozwojowi i integracji usług społecznych. Pomoc społeczna staje się tu elementem szerszego systemu wsparcia, uzupełniającym usługi świadczone na rzecz mieszkańców w trybie dostępu powszechnego. Korzystanie z indywidualnych planów usług społecznych (IPUS), oferowanych w CUS nie będzie się wiązać z nabyciem statusu klienta pomocy społecznej.

Wspierają rozwój samorządności lokalnej oraz partnerskiej współpracy międzysektorowej. Utworzenie i funkcjonowanie Centrum jest – w myśl przepisów ustawy o CUS – zadaniem fakultatywnym gminy, co oznacza, że decyzję w sprawie utworzenia centrum podejmują władze samorządowe. Koncepcja fakultatywności CUS jest ważnym założeniem ideowym projektu kroczącej zmiany systemowej. Funkcjonowanie centrum będzie sprzyać wzmocnieniu społeczności przez pracę środowiskową o silnym profilu więziotwórczym i aktywizującym, jaką jest organizowanie społeczności lokalnej. Przejawem praktykowania samorządności – dzięki CUS – będzie współpraca międzysektorowa w ramach świadczenia usług społecznych. Centrum ma za zadanie koordynować lokalny system usługowy. Infrastrukturę tego systemu powinni współtworzyć możliwie liczni lokalni usługodawcy z sektora publicznego, obywatelskiego i prywatnego.

Stwarzają nowe możliwości rozwoju służb społecznych i pracy socjalnej. Tworzenie i koordynacja IPUS, jako praca w ramach relacji pomocowej, zostały uznane przez ustawodawcę za formę pracy socjalnej. Stanowiska koordynatorów IPUS powierzone zostały pracownikom socjalnym. Będzie to nowa forma pracy socjalnej, polegająca na uzgadnianiu z mieszkańcami form i zakresu wsparcia usługowego. CUS jest jednocześnie otwarte na specjalistów z zakresu szeroko rozumianej pracy środowiskowej: animatorów, pedagogów społecznych, pracowników środowiskowych, którzy będą zatrudniani na stanowisku organizatora społeczności lokalnej (OSL). Centra mają służyć zbliżeniu do siebie i integracji różnych profesji i zawodów pomocowych, zarówno tych zatrudnionych w samym centrum, jak i tych świadczących usługi społeczne w podmiotach współpracujących z centrum.

CELE DZIAŁANIA CUS

integracja, rozwój, zwiększenie dostępności usług społecznych

odpowiedź na zdiagnozowane potrzeby – osób, rodzin, grup społecznych oraz ogółu mieszkańców – członków samorządowych wspólnot terytorialnych

ZADANIA CENTRUM

zaspokajanie potrzeb wspólnoty samorządowej w zakresie usług społecznych przekazanych do realizacji centrum, w tym określonych w programie usług społecznych (PUS)

realizowanie programu usług społecznych, w tym kwalifikowanie osób zainteresowanych do korzystania z usług społecznych określonych w PUS oraz opracowywanie i monitorowanie realizacji IPUS

prowadzenie rozeznania oraz opracowywanie diagnozy potrzeb i potencjału wspólnoty samorządowej w zakresie usług społecznych

podejmowanie działań na rzecz integracji i wspierania rozwoju wspólnoty samorządowej z wykorzystaniem potencjału tej wspólnoty, w tym organizowanie działań samopomocowych, wolontaryjnych i sąsiedzkich

ZASADY TWORZENIA CUS

Utworzenie i prowadzenie centrum należy do zadań własnych gminy o charakterze fakultatywnym. Ustawa o CUS przewiduje różne tryby utworzenia centrum:

- CUS działające na obszarze jednej gminy tworzy się przez przekształcenie funkcjonującego w tej gminie ośrodka pomocy społecznej. Ten tryb nie oznacza likwidacji OPS, ale przeniesienie do centrum ogółu zadań i zasobów pozostających w dyspozycji ośrodka w momencie przekształcenia (por. art. 10 pkt 1 ustawy o CUS), w tym kadry zatrudnionych pracowników, z zachowaniem odpowiednich przepisów prawa pracy i postanowień układu zbiorowego, jeśli taki został zawarty (art. 9 ust. 5 i 6 ustawy o CUS). Zadania pomocy społecznej będą realizowane w ramach wyodrębnionego zespołu do spraw realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej;
- CUS działające na obszarze dwóch lub więcej gmin tworzy się na podstawie porozumienia gmin przez utworzenie centrum w jednej z gmin, a w pozostałych gminach nadal funkcjonują ośrodki pomocy społecznej;
- miastom liczącym powyżej 100 tysięcy mieszkańców ustawa pozostawia możliwość wyboru: mogą one utworzyć CUS przez przekształcenie OPS lub obok niego.

REALIZOWANIE USŁUG SPOŁECZNYCH W CENTRUM

Usługa społeczna zgodnie z art. 2 ustawy o CUS jest to: działanie podejmowane przez gminę w celu zaspokajania potrzeb wspólnoty samorządowej świadczone w formie niematerialnej bezpośrednio na rzecz osób, rodzin, grup społecznych, grup mieszkańców o określonych potrzebach lub ogółu mieszkańców (art. 2 ust. 1 ustawy o CUS), przy czym usługi społeczne są świadczone przez osoby mające odpowiednie kwalifikacje, jeżeli wymogi w tym zakresie wynikają z przepisów odrębnych (art. 2 ust. 3 ustawy o CUS).

Usługi społeczne oznaczają działania z zakresu:

1. polityki prorodzinnej,
2. wspierania rodziny,
3. systemu pieczy zastępczej,
4. pomocy społecznej,
5. promocji i ochrony zdrowia,
6. wspierania osób niepełnosprawnych,
7. edukacji publicznej,
8. przeciwdziałania bezrobociu,
9. kultury,
10. kultury fizycznej i turystyki,
11. pobudzania aktywności obywatelskiej,
12. mieszkalnictwa,
13. ochrony środowiska,
14. reintegracji zawodowej i społecznej.

Zadania CUS w zakresie usług społecznych

informowanie mieszkańców o wszystkich usługach społecznych świadczonych przez podmioty współpracujące z centrum i przez samo centrum

przyznawanie i realizacja pojedynczych usług

przygotowywanie indywidualnych planów usług społecznych (IPUS), gdy potrzebne jest kompleksowe wsparcie usługowe

Centrum będzie oferowało usługi społeczne na zasadzie powszechności (art. 14 ust. 1 pkt 1 ustawy o CUS). Urzeczywistnieniu tej zasady służy procedura przewidziana dla IPUS. W porównaniu z trybem przyznawania usług w ramach pomocy społecznej jest to tryb prostszy. Rezygnuje się w nim z konieczności przeprowadzania wywiadu środowiskowego oraz podejmowania decyzji administracyjnej, w odniesieniu do każdej kolejnej formy wsparcia usługowego. Przyznawaniem usług w nowym trybie będzie się zajmował zespół ds. organizowania usług społecznych, kierowany przez – organizatora usług społecznych, a tworzony przez koordynatorów IPUS. IPUS będzie sporządzany na okres od 3 do 12 miesięcy i będzie zawierał te usługi, które wynikają z PUS przyjętego przez gminę w drodze uchwały. Pakiety usługowe będą personalizowane, czyli dopasowywane do indywidualnych potrzeb konkretnego mieszkańca. Korzystanie z IPUS nie wiąże się z nabyciem statusu klienta pomocy społecznej.

Korzyści z utworzenia CUS:

szerszy dostęp do spersonalizowanej oferty usług społecznych; każdy mieszkaniec bez względu na dochód i sytuację społeczną, będzie mógł otrzymać wsparcie w sposób zindywidualizowany (usługi „szyte na miarę”);

CUS to „instytucja jednego okienka”, mieszkańcy mogą uzgodnić z pracownikiem centrum IPUS, korzystać z różnorodnych form wsparcia świadczonych przez lokalnych usługodawców, bez konieczności umawiania się z każdym z nich z osobna; wsparcie usługowe ma być organizowane na poziomie lokalnym w sposób kompleksowy, spersonalizowany, zgodnie z zasadą podmiotowego traktowania mieszkańców;

Korzyści z perspektywy władz samorządowych:

zintegrowanie usług, które obecnie są świadczone na poziomie gminy, ale w sposób rozproszony;

kreowanie pozytywnego wizerunku lokalnego samorządu jako otwartego na potrzeby wszystkich mieszkańców, mających różne potrzeby w zakresie usług społecznych;

efektywniejsze wykorzystanie potencjału lokalnych usługodawców, co wyeliminuje dublowanie procedur, dokumentacji oraz działań diagnostycznych;

CUS umożliwi lepsze spożytkowanie możliwości specjalistów, świadczących usługi w ramach wykonywania różnych profesji i zawodów pomocowych;

większa efektywność nowoczesnej organizacji systemu usługowego;

każde centrum zatrudni organizatora społeczności lokalnej, który przez pracę środowiskową będzie animował działania samopomocowe, wolontaryjne oraz wsparcie sąsiedzkie; te inicjatywy pomocowe będą uzupełnieniem usług świadczonych przez specjalistów i pozwolą znacząco poszerzyć dostępną dla mieszkańców ofertę wsparcia; taka prospołeczna aktywność samych mieszkańców będzie integrować lokalną wspólnotę, przeciwdziałać poczuciu osamotnienia i społecznej izolacji;

CUS zapewnią warunki organizacyjne, w których – reprezentujący różne profesje i zawody pomocowe – specjaliści, zatrudnieni w poszczególnych placówkach czy organizacjach sektora obywatelskiego, będą dostrzegać się wzajemnie, co przełoży się na podniesienie jakości samego wsparcia usługowego;

zwiększenie oferty usług odpowiadających potrzebom mieszkańców – będą temu służyć lokalne programy usług społecznych.

WYDAWCA:

**Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej
Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego w Kielcach**
al. IX Wieków Kielc 3
25-516 Kielce
Tel. 41 342 12 42

e-mail: sek.rops@sejmik.kielce.pl
www.swietokrzyskie.pro

NAKŁAD:
1000 sztuk

LIDERZY
KOOPERACJI

URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO
Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej

EGZEMPLARZ BEZPŁATNY

Wydruk publikacji na zlecenie Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Kielcach w projekcie „Liderzy kooperacji” realizowanym w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój finansowanym ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego na lata 2014-2020